

Сёнтөрү ялавё

Муркаш район хаҗачё

1944 сұлхи су уйахён 5-мёшёнченпе тухать

23 (7984) №

Юн кун, 2012 сұлхи пуш (март) уйахён 28-мёшё

Хакё ирёлкё

Республика хыпарёсем

Пултаруллсем – стипендиатсем

Сыраңтару

Тёп уява хатёрленсе

Правительство суртёнче Республика кунне хатёрленессипе ёслекен йёркелё комитечён ларавё иртнё. ЧР Министрсен Кабинечён Председателён сүмё – Чаваш Республикин Пуслăхён Администраци ертўси Александр Иванов уявра йёркелекен лару-канашлупа, ёслё тёл пулусемпе, кану программипе паллаштарнă. Вёсен проекчёсене хатёрленё пулин те, вице-премьер мероприятисене пуяллатасси синчен тепёр хут асархаттарнă.

Аса илтеретпёр, каҗсалхи уяв тёп хулапа Шупашкар районёнче иртет.

Кредит илмелли условисем лайахланёс

Чаваш Ен Пуслăхё Михаил Игнатёв иртнё эрнере республикан Нац банкён председателёпе Анатолий Уховпа тёл пулнă. Ёслё тёл пулура банкан финанспа экономика ёс-хёлён, республикара банк бизнесне анăслă тытса пырассин ыйта-вёсене сўтсе явнă.

Анатолий Ухов 14 филиалтан, 48 операци тата 18 кредит офисёсенчен таракан банк пётём Раҗсейри заемщиксемпе ёслени синчен каланă. Нацбанк председателё рефинансировани виҗи 8-тан 7,25 процент таран чакасса шаннини палартнă. Сака, паллах, халаха кредит илме хавхалантарё, лайахрах майсем туса парё.

Сур аки умён

Удобрени кўрессё

Сурхи җанталăк ял хуҗалăх ёсчёнёсене сур аки ёсёсем сывхарнини систерет, ака-сухара уса курмалли техникана ёс валли кирлё пек юаса хатёрлеме ыйта.

Халё каланипе пёрлех минералла удобренисем янталасси те сёр ёсчёнёшён паян иккёмёш выранта мар. Пуш уйахён 23-мёшё тёлне хуҗалăхсем район администрацийён ял хуҗалăх пайне таратнă оперативла катартусемпе паллаштаратпәр. Вёсене пахсан хуҗалăхсенче паян пётёмпе 465,4 тонна минералла удобрени пурри куҗ умне тухать. Хальлөхе пуринчен те ытларах ана «Путь Ильича» агрофирма чикёллө яваллахла обществара янталанă.

Вёсем вёрлăх хатёрлөс

Чаваш Республикин Ял хуҗалăх министрствинче иртнё кунсенче вёрлăх янталассипе специализациленекен хуҗалăхсене суйласа илессипе конкурс вёсленнё. Вёсем 2012 сўлта ыттисене элиталла вёрлăхпа тивёстерме пултарассё.

Конкурс комиссине пирён районтан 4 хуҗалăх заявкәсем таратнă: «Герой», Ильич яч. хис., «Ударник» пёрлешўллө хуҗалăхсем тата В. Бархаткинён хресчен (фермер) хуҗалăхё. Ятарла комисси протоколөпе вёсене пурне те вёрлăхпа ёслеме ирөк панă.

А. БЕЛОВ.

Малашлаха шанчаклән пәхатъ

Михаил Германович Блинов Шалти ёссен министрствин районти уйрăмёнче вай хурать. Самрак специалист – сул-йёр патруль службин инспекторё. Ёсре асла ёстешёсен опытни шута хурса, сёнёлөхсене алла илсе тимлесси уншан тёп выранта пулнине калать. Кулленхи ёсге пёрлех Михаил Германович чылай мероприятие хутшăнать, ытларах вара спорт амртăвёсене камаллат.

Хастар самрак пёлтёрхи ёс катартавёсемпе тата обществалла мероприятисене активла хутшăннăран ЧР Президентён стипендине тивёсрө.

Н. НИКОЛАЕВА сән ўкерчөкө.

Райадминистрацире

Нумай сұл ёсленёшён

Район администрацийён пуслăхён 2012 сұлхи мартан 13-мёшёнчи 235 № ыйшăнăвёпе җаксене район администрацийён Хисеп грамотипе наградаланă:

1. Муркаш районёнчи шукулченхи вёрентў тытамён аталанавне пысак тўпе хывнăшан тата йёркеленёренпе 25 сўл ситнө май «14 № «Золушка» ача сачё» муниципалла бюджетла шукулченхи вёренў учрежденине.

2. Вёрентў тытамёнче нумай сўл тўрө камалла ёсленёшён:

- «Золушка» ача садёнчи воспитателён пулашаканне Вера Александровна ЕРШОВАНА;

- «Золушка» ача садёнчи воспитателён пулашаканне Ирина Ивановна УГОЛЬНИКОВАНА.

3. Халах ыйтавёсене тивёстерес сферара нумай сўл тўрө камалла ёсленёшён «Юман» чикёллө яваллахла обществан директоран пётёмёшле ыйтусемпе ёслекен сүмне Сергей Зиновьевич ТИХОНОВА.

4. Пуранмалли сурт-йёрпе коммуналла хуҗалăх сферинче нумай сўл тўрө камалла ёсленёшён «Пуранмалли сурт-йёрпе коммуналла хуҗалăхан ертсе пыракан компанийё» чикёллө яваллахла обществан дворникне Светлана Юрьевна ОНЬКОВАНА.

Марафон

Хальлөхе 700 пин тенкё ытла

Мартан 23-мёшё тёлне республикара «Ачалăх ячөпе, ачалăхшан» ыр камалла марафонён пухмачри укса-тенкё сумми 707 пин тенкёрен иртнөччө.

Чылай районпа хула хайсен тўпине хывать. Пирён район вара хальлөхе «чёнмест-ха». Ачасен пурнăсё саванăсларах та телелёрех пултәр тесе кашнинех тарашасчө. Пусарулларах пуласчө, ентешсем!

Н. НИКОЛАЕВА.

Туберкулеза хирёс

«Шурă ромашка» акцие хутшăнәр

Сўлсеренех мартан 20-мёшёнчен пулса апрелён 20-мёшөччен республикара «Шурă ромашка» акци иртет. Җак акцие Пётём тенчери туберкулеза хирёс керешмелли куна (мартан 24-мёшне) халалланă. Акци сынсене туберкулез харауш чир пулнине тата ана тулса палартассинче флюорографи терёслөвө витемлө пулнине аса илтерет. Асаннă тапхартта пурне те Муркашри тёп больницара, Ман Сентёрти больницара флюорографи кабинетёсене тўлевсёр йышанаҗсө.

О. МИХАЙЛОВА, фтизиатр врач.

Халё шамат кунсерен – 6 страница, июль уйахёнчен – 8 страница

Районти «Сёнтөрү ялавё» хаҗата вулакансене 2008 сўлтанпа 191 тенкё те 70 пуспа сыраңтаратпәр. 4 сўл хушшинче сахал мар шыв юкса иртрө, пурнăс та чылай улшанчө. Хаксем те пёр хут мар ўсрөс. Апла пулин те редакци сыраңтару хакне хăпартмарө, хушма такаксене хай сине илчө.

Паянхи васкавлă пурнăс вара пире те малашлаха тинкерме хистет. Паян конкурентла пулас тесен пёр выранта тамалла мар, малалла аталанмалла.

Июль уйахёнчен эпир «Сёнтөрү ялавё» калăпашне ўстерме палартатпәр. Халё район хаҗачё юн кунсерен 4 страницәпа, шамат кунсерен 6 страницәпа тухать. Иккёмёш сур сўлта вара шамат кунсерен 8 страницәпа пичетлеме пуслатпәр. Юн кунхи каларам җапипөх юлат.

Тата 2 страница хушни вулакан патне ытларах информация ситерме май парать. Кун пек чухне вара такаксем те ўсөсчө: типографии ытларах тўлемелле, хутне те малтанхинчен нумайрах туянмалла. Пёрремөшө те, иккёмөшө те паян йүнө мар.

Малашлахра тата хаҗата икө төспе пичетлеме планлатпәр.

Җак салтавсене шута илсе сыраңтару хакне апрелён 1-мёшөнчен 12 тенкё те 30 пус чухлө хăпартатпәр. Унччен вара, хисеплө вулакансем, малтанхи хакпах сыраңма ёлкөретөр.

Район хаҗатне апрелён 1-мёшөнчен сыраңмалли сөнө хак – 204 тенкө.

Малашне те пёрле пулар!

Райхаҗат редакцийө.

Районта

Камән савәм пысакрах?

РАЙОНТИ ПЁРЛешўллө ХУСАЛАХСЕНЧИ МАРТАН 26-МЁШӨНЧИ КАТАРТУСЕМ

Колонкәсенче: 1. Ёне шучө (пуҗ). 2. Пёр ёне пуҗне тивекен каҗсалхи талакри ватам савәм (килограмма). 3. Иртнө сұлхи катарту. 4. Сутлăх сөт хисепө (процентпа)

Суворов яч. хис.	200	17,0	18,5	92,6
АФ «Путь Ильича»	70	16,0	8,9	93,8
«Свобода»	291	14,7	12,0	84,3
«Орино»	205	14,6	12,7	94,9
АПФ «Колос»	4	13,0	13,0	86,5
Чкалов яч. хис.	66	10,9	10,3	83,3
«Ударник»	490	10,4	10,2	84,3
«Герой»	176	10,3	9,8	82,9
Ильич яч. хис.	244	9,8	11,3	83,3
«Восток»	81	9,3	8,2	80,8
Чапаев яч. хис.	102	7,8	7,1	92,5
Е. Андреев яч. хис.	128	7,3	7,0	84,9
«Передовик»	96	6,8	11,9	61,5
Районөпе	2153	11,6	11,2	86,5

Саламлатпәр

Хакла та юратнă маҗара, аннене, кукама, асаннене – Капас ялөнче суралса ўснө Евдокия Викторовна СТЕПАНОВАНА 70 сўл тулттарнă ятпа ашшан саламлатпәр. Төнчери мөн пур ирри-не сунатпәр сана, хакла сыннамара: юман пек сирөп сывлăх, варам ёмөр, икёлми вай-хават.

Вăхачө иртет вай ирөн-касан, Уншан эсө ан кулян, анне. Ырлăх-сывлăх патәр сана Туря, Ан паран йывёрлăха, чирсене ниҳсан.

Ашă салампа: маҗарө, хёрөсем, кёрүшөсем, ывалөпе кинө тата маңукөсем.

Пирён хакла сыннамара, аннене, кукама, асаннене, кинемие – Уйкас Хаҗак ялөнче пуранакан Агнieszка Степановна ШАРОВАНА паянхи 85 сўлхи ябилей ячөпе ашшан саламлатпәр. Чаваш сурпанө пек варам ёмөр, юман пек сирөп сывлăх сунатпәр. Эпир сана питө хыта юрататпәр, хисеплетпәр.

Пысак салампа: ачисем, кёрүшөсем, кинөсем, маңукөсем, сывлăх таванөсем.

Пирён юратнă аттене, асаттене – Кашмаш ялөнче пуранакан Виталий Валериевич ЕФРЕМОВА паян 60 сўл тулттарнă ятпа чун-чөререн тухакан чи ашă самахсемпе саламлатпәр. Ырлăх-сывлăх, икёлми телей, варам кун-сўл сунатпәр. Эсө пурри – нимөнге виҗеими пуялăх, саванăс, телей. Турри сана вай-хал парнелетөр, чир-чөртен упра-са татәр. Эпир сана пурте юрататпәр, хисеплетпәр, мухтатпәр. Тавтапуҗ сана пуриншөн те.

Саламлаканөсем: хёрөсемпе кёрүшөсем, ывалөпе кинө, маңукөсем, хăтипе тахлачи тата таванөсем.

Йёркелёхе хамарнах тумалла

Тавраләх тирпей-илемешён

Сурхи шыв-шур пусланиччен вәхәт нумаях юлмасть. Юр кайса пётнә май вара хелёпе юр айне пулса пынә пётнә тасамарләх, сўп-сап сиеле тухать. Савна май кун йёркине татах тепёр ыйту хушанать – сўп-сап, килти йәла каяшне пухасси, тиесе турттарасси. Район администрацийён пусләхән сүмёпе, капиталлә строительство, архитектура тата пуранмалли сурт-йёрпе коммуналлә хушаләх управленийён пусләхёпе Владимир НИКИТИНПА тел пуллә май шалах ёнтә хальлехе проблемаллә пулса таракан ыйтупа – ялсенчи килти хушаләхсенчен сўп-сапа, йәла каяшне тиесе тухасси пирки самах пушартам.

– Владимир Германович, паллә ёнтә, хайсен территорияёсене тасаләхпа тирпейлөх телёшенчен йёркеллө шайра тытса тарасси чи малтанах вырәнчи хай тытамләх органёсен тивёсё пулса тарать. Каяш, сўп-сап турттарассине ял тарәхёсенче сак вәхәта мөнле йёркеленё-ши?

– Малтанах савна палләртса хәварна пултатм. Унчченчи вәхәтра йәла каяшне вырнаштарма ятарлә вырән, полигон тутманни нумай чәрмәв кўретчө, тасаләхпа тирпейлөх тивёстерессинче ура хурса пыратчө. Иртенё сүлсенче сак ыйтава татса пама май килчө. Ивановка патёнке йәла каяшён ятарлә полигонне хута ятамәр. Халё ку ыйту усамланчө темелле. Апла пулин те тасаләхпа тирпейлөх ыйтавне пётёмпех татса панә теме сук. Ялсенче пуранакансен хушаләхёсенчен йәла каяшне полигона турттарасси ниелле те сиреп йёркене кёрсе ситеймөст-ха. Сәлтәвё паллә – укса-тенкё ыйтавё. Сўп-сапа вара пацах түлевсёр тиесе турттарма ниелле те май сук. Сакә пётёмпех такаксемпе сыхәннә.

– Нумай хваттерлө суртсенче пуранакансем, ял сьиннисемпе танлаштарсан, газпа, электроэнергия, шывпа усә курнашан түлесе танә пекех йәла каяшне турттарнашан та уйәхсөрен түлөсчө вёт-ха?

– Ку сапла. Анчах та ялсенче пуранакансенчен чылайашё сакна ниелле те анланасшан мар. Пёрре хәнәхнә йәлапа сўп-сапа е вар хушшине, е сырмана, е уләха, е вәрмана кайса силлексем сук мар. Кун пеккисем савна манас марччө. Тавралаха варалани, сиен кўни те административлә майпа правәна пәснин шутне кёрет. Уншан сакнупа килёшүллөн айәплисенче сиреп ответ тыттарма пәхнә. Сәмахё вара кунта тёрөссипе айәплисенче, ответ тыттарассинче те мар. Кашнийёнех совөс тени пулмалла. Хамәрән тавраләх, тәван ён хамәршәнах. Унән илемөпе, ырләхёпе хамәр усә курса юлни кәна ситейлөксёр. Апа пулас әру, хамәр ачасем, мануксем валли сыхласа хәварасси пирки шухәшлас пулать.

– Ялсенчен йәла каяшне турттарасси иртенё сүл мөнле пулса пычө тесе

шухәшлатәр?

– Йәлари каяша полигона тиесе турттарас ёсе Муркаши пуранмалли сурт-йёрпе коммуналлә хушаләх предприятийё пурнашлать. Савна валли ятарлә техника сирөп-летнө. Тёрөссипе ял тарәхёсем хайсен территорияёсенчи ялсенчен каяш турттарма асәннә предприятые килёшүсем тунә. Вырәнсенче санкциемө чылай свалкәна хупма, территориясенче тасатма май килчө. Килёшүсене кәсалхи сүл каяш турттарма та тәващө. Савна валли ятарлә график сирөп-летөсчө. Сапах та сак ёсөн анләшө пирки пёр цифрәпа кәна сирөплетме пулать: пёлтөр ялсенче пуранакан пёр сын пуспе пёр михө чухлө кәна каяш турттарса тухнә.

– Хаксем пирки мөн калама пулать?

– Епле пулсан та хаксене хәпартас мар теплөр, чакартамәр та. Акә иртенё сүл пёр кубла метр каяш, сўп-сап утилизициеме 238 тенкө түленө пулсан, кәсал әна 212 тенкөне хәвартамәр. Унччен ял сьиннисенчен пёр михө сўп-сапшан 30 тенкө илес тенө пулсан, халё вәл 25 тенкөпе танлашать.

– Владимир Германович, ытти районсенче сўп-сап ыйтавне епле татса парәсчө-ха? Вёсенчен вёрнемелли сук-и?

– Ытти районсенче те ку ыйту хайён актуалләхне сүхатман тенө пултатм. Акә нумаях пулмасть ку ыйтупа Муркаши пуранмалли сурт-йёрпе коммуналлә хушаләх предприятыйён директорөпе Сергей Тимофеевпа, Мос-

касси ял тарәхён пусләхёпе Алексей Матросовпа, Мән Сөнтөр ял тарәхён пусләхёпе Анатолий Лаптевпа пёрле Патәрлө районне ситсе килтөмөр, вёсем сўп-сап турттарассине мөнле йёркеленипе интереслөнтөмөр.

Түрөх каламалла, ку енөпе пётёмөшлө пёрлөхи система вёсен те сук. Паллә ёнтө, паллашмалли, курмалли, вёрнемелли пулмарө мар. Акә пёр сёрте йәла каяшне турттарассине талон системөпе йёркеленө. Хәшөсем ялсенче контейнерсем вырнаштарнә, теприсем михөсемпе пухасчө. Уйрәм предприниматель сак ёсе хай сине илнө төслөх те пур. Тепөр майлә каласан, кам хәш мелпе усә курсан меллөрөх тесе шухәшлать, унпа усә курать. Сәмах май, Патәрлөсем пёр михө каяш тиесе асатма 30 тенкө түлөсчө.

– Хащат вулкансене, ял сьиннисене юлашкынчен мөн калама кәмәл пур?

– Суркунне – пётёмөтөнчө хөл ыйхинчен вәрәнса чөрөлнө вәхәт. Епле илемлөх. Сак илеме төксөмлетме, варалама парас марччө. Юр кайса пётнө майөпе тавраләх тирпей-илем кўрөссипе субботниксем пур сёрте те йёркелөс пулать. Май килнипе сак ёсөне ял сьиннисене те ытларахәшнө явәштарма тарәшмалла. Мөншөн тесен сын тәван тавраләхпа тасаләх, тирпейлөх, илем кўрес ёсе активлә хушанать пулсан, вәл хайён ёсө сине сурса хумастех.

В. ШАПОШНИКОВ
калашнә.

Вёрентү сферинче

Султаләк учителё тата воспитателё

Иртенё эрнөре райони «Султаләк учителё» конкурсән сөнтөрүсине паләртрөс. Сак сумлә ята кәсал Йўскассинчи вәтам шкулта акәлчан чөлхине вёрентекен Надежда Витальевна Федорова тивөсрө. Тепөр тәватә учитель лауреат пулчөс: Мән Сөнтөрти вәтам шкулта чәваш чөлхипе литературине вёрентекен Н. Варюхина, Кашмаши төп шкулта пусләмәш классене вёрентекен Е. Павлова, Турайри вәтам шкулта пусләмәш классене вёрентекен И. Панова тата Ильинкәри вәтам шкулта вырәс чөлхипе литературине вёрентекен Е. Таймаскина.

Конкурсән пёрремөш тахпәрө учительсен методика хәтөрленөвнө, вёсем Интернет ресурсөсемпе мөнле усә курнине, урокөсемпе класс тулашөнчи мероприятисене мөнле шайра ирттернине, ашшө-амәшөсемпе пуху мөнле ирттернине те тёрөслеме май панә. Иккөмөшө – учительсене усә каласура тёрөслөнө.

Районти чи пултаруллә воспитателе те иртенё эрнөре паләртрөс. Хайсен ятарлә конкурсене пурө 10 воспитатель хушәннә. Презентацисемпе усә занятисем, «сәвра сөтел» – сакә пётёмпех воспитателөсене тёрлө өнлөн хаклама пулшнә. «Султаләк воспитателё» ята вара «Солнышко» ача садёнке вәй хуракан Оксана Валерьевна Прокопьева (сән үкерчөкөре) сөнесе илме пултарнә.

Н. НИКОЛАЕВА.

Вулкансем сьирасчө

Пуху хысчәнхи шухәшсем

Иртенё уйәх вёсөнчи пёр кун аса килет. Әшә та уяр санталәк пулчө. Хөвел әшши суртсем сьинчи юра ирөлтөрет, тумла тумлать.

Сав кун Чуманкасси ял тарәхне көрөкөн Якаткассинчи клуба халәх ләк туллиех пустарәннәччө. Унта район администрацийён, вырәнчи ял тарәхён, ял хушаләх предпрятыйён тата ытти ответлә ёсөнсем килсе ситрөс. Пуху пулчө вәл кун. Сәмах иртенё сүлхи ёсөсем, умра таракан задачәсем, суйлава хәтөрленөсө ирттерөсси пирки пычө.

Пирөн савна калас килет. Шел пулин те, эфир ханасене хамәрән илемсёр клуб суртөнчө хәтлә көтсе илме пултарамәрмәр. Клубөнчө ларма сивө, мацаран тумла юхать. Нимөн те тәваймән, хамәрән та, ханасен те хөллөхи «сумәр» айёнке ларма тиврө. Юрать-ха эфир хамәрән сьири тумтирсене хывса хуман, мөн тәхәнса килнипех лартамәр.

Епле пуху-ха тата вәл ташә-юрәсәр? Чуманкасси шкулёнке иккөмөш-вищөмөш классенче вёренекөсем пухәннисене ташә-юрәпа савәнтәрчөс. Кунпа пёрлөх Чуманкассинчи Культурә сурчө сүмөнчи пултаруләхө ушкәнө те, шкул учителөсем те хайсен пултаруләхөпе паллаштарчөс.

Анчах та манән пөлөс килет: епле чәтрөс-ши вёсем хайсен илемлө сүхе сьи-пусөсемпе сцена сьинчө? Эфир хәт тумланса килнө, темөх мар. Вёсем кун пек клубра шанса пәсәласси те инчө мар вёт-ха?

Вунә сүл каяллах «хушасем» клуба газпа хутса әшәтмалла тәватпәр тесе каласатчөс. Лавө вырәнтан тапраймарөха. Хәсан та пулин йёркеллө клуб пулө-ши Якаткассисен? Хащат урлә ответ парсан тем пекехчө.

Е. ВАСИЛЬЕВ, Н. ГЕРАСИМОВ, А. ТИМОФЕЕВ, Г. ИВАНОВ.

Сөнө кёнеке

Паянхи пурнаса сәнланә

Чәваш Республикин Наци библиотеки ирттерөкөн «Литератураллә Чәваш Ен: султаләкчи чи вуланакан кёнеке» конкурсә Сатракасси ял библиотеки те хушәнчө. Конкурса хушәнса библиотекәра анлә кёнеке выставки йёркеленө. «Чи лайәх вуланакан чәвашла кёнеке» номинацире Улькка Эльмен сьирнә «Сирөп чунлисем телөйлө» кёнеке мала тухрө.

Сьравсән маларах тухнә «Ма инчө-ши сәлтәрәм?..», «Кая юлнә үкөнү» ятлә кёнекисене вулкансем хапәл туса йышәннәччө. «Сирөп чунлисем телөйлө» кёнекене көнө повөсөсемпе калаври ёс-пус паянхи улшәнса таракан саманари патәрмахла сәврәмсенче пулса иртет. Кёнекери төп герой – паянхи чәваш хөрарәмө. Автор чәваш ялө сывләш савәрсә илөх сөнөрен мәнәслән чөрөлөс тарассине, унән үсөмөсем халәх кун-сүлөкчө тивөслө вырән йышәннәссине чунтан ёненет.

Улькка Эльмен сьирнә «Сирөп чунлисем телөйлө» кёнеке вулкансене килөшөссе шанатәп.

В. КОНУЗИНА,
Сатракасси ял библиотекин ертүси.

Пушарулахё ан иксёлтөр

Малашләхә сәмрәксенче куратпәр

Сәмрәксем – пирөн сүтә пулсалах теме хәнәхнә эфир. Вёсен әнәсләхөшөнөх патшаләх шайёнчи чылай программа ёслет, вёсене анлә малашләх сөнөт. Сәмрәксен вара пурнасра тёрөс сүл-йёр суйласа илме пөлмелле.

Эпө районти сәмрәксен ёсөхөлөпе туллинрөх паллашма район администрацийён вёрентү, сәмрәксен политики тата физкультурәпа спорт пайён специалистне **Е. ЧЕРНОВАНА** каласәва чөнтөм, ку телөшри ёс-хөле сүтатма ыйтрам.

– Сәмрәксемпе ёслөсси ытларах «Муркаш районөн сәмрәкөсем: 2011 – 2020 сүлсем» районти телөвлө программәпа килөшүллөн пурнашланса пырать. Сак шайри ёсө тёрлө өнлө йёркелөме район бюджетөнчө 150 пин тенкө укса пәхса хунә, ку кәтарту иртенё сүлхинчен пысәкрах. Районти мөн

пур халәх йышөн 24 проценчө – 14 – 30 сүлхисем (9037). Пётёмпе 1200 ытла сәмрәк сөмөе шутланат, вёсенчен 169-шө сурт-йёр условийёсене лайәхлатмаллисене черөтөнчө тарать. Иртенё сүл республика тата федераллә программәсен витөмөпе 32 сөмөе пурәнмалли сурт-йёр условийёсене лайәхлатнә ёнтө.

Ёсөпе тивөсөтөкөн центрта 25 сәмрәк ёсөсөрисен шутөнчө тарать. Иртенё сүл 73 сәмрәк профвөренү илнө, сөнө ёсө күйөннө специалистсен йышө сахал мар. Сәмрәк кадрсен проблемөсемпе тачарах ёслөме обществәлла пёрлөшүсем йёркеленө. Ёслөкөн сәмрәксен канашөсем хайсен тивөсөн активлә пурнашласчө, ситөс вәхәтра сакән пек канашсен хисөпне 15-е ситөме паләртнә. Канаш ёсөне аталантарма, сәмрәк кадрсен ыйтавне май пур таран татса пама тёрлө пред-

прияти, организаци пулшать. Сәмрәксен ыйтавөсөсемпе туллин ёслөкөн учреждөнисем хушшинчө ятарлә конкурс йёркеленө. Районти сәмрәк педагогөсен «Пеликан» канашө икө сүл республикәри конкурс сөнтөрүси пулчө.

Районти 40 ытла сәмрәк предприниматель хайсен ёсөне йёркеленө, вёсенчен 32-шө 1856 пин тенкөлөх пулшәва тивөснө. Сакән пек пушаруллә сьинсем валли иртенё сүл районта бизнес-инкубатор усәлчө. Сывләха упрас, сывә пурнас йёркине пәхәнәс телөвлөпе районта 100 ытла тёрлө спорт мероприятыйё ирттернө. Форум ирттерөсси те ыра йәлана көнө. Ятарлә стипендиө тивөснө пултаруллә сәмрәксен йышө те үссөх пырать. Апла пулсан пултаруллә сәмрәксем пирөн хушәра сахал мар-ха.

Р. ИЛЛАРИОНОВА
калашнә.

Наркотик туяннәшән айәпланә

Прокуратурәра

Наркотик серөпи питө ултавлә, вәл хәшне-пөрне түрө сүлтан пәрәт. Акә Рьыккасси ялө сывәхөнчө районти шалти ёсөн пайён полици ёсөнөсөсем пёр автомашинәна чаращө, пёрле илсө сүрөме юраман япаласене хай ирөкөпе пама ыйтасчө. Анчах та вёсем А. Гомзяков гражданин килөшөссинне пәхмасарах 33,53 грамм гашиш тупасчө. Сак вищө Ращөй Правительствин постановленийёне килөшүллөн уйрәмах пысәк вищөлө наркотик шутланат. Маларах вара вәл каннабиноид ушкәнне көрөкөн наркотикпа сүту-илү тунә информация пулнә. Савән пекех ятарлә төпчө пётёмлетөвө тарәх А. Гомзяков наркотик аша илни паләрнә.

Муркаш районне Мускав обласөнчен парса янә тавар патне килнөскөр ку ёс-хөл телөшлө сапла әнлантарат. Унта ёслөкөн П. Сумков пөлөшө гашиш туянма май пуррине пөлтерет. Сапла вара А. Гомзяков нумай шутласа тәмасть, тавар тупса паракан сьин валли хунямәшөн картти сьинчен укса кушарат. Чәваш тарәхне вәрттән тавар илсө ситөкөрен вара

Муркаш районөн сьинни пулнә. Вәл тавар парса яраканпа пёр организацинчө ёслөнө. Анчах та курупкара гашиш пуласси пирки әна каламан, вәл тавсәрман.

Ку уголовлә ёсө патшаләх айәплавси, район прокурорөн сүмө Ю. Семенов төпчөнө. Сапла вара А. Гомзяков РФ УК 228 статьян 2 пайёнке пәхнә йёркөнө пәснә – пысәк вищөлө наркотик туяннә, упрәнә тата ытти те. Сакна эксперт пётёмлетөвө, вёсен каласәвнө сьирса илнө тата ытти чылай ёс-хөл сирөплетөт. Вәл хай айәпне туллин йышәнәт, савна май следстви ёсөне усәмлатма пулшать тата унән сүл ситөмен ачасем пуррине шута илсө суд айәплавса сөмөсетме май панине паләртат. Сапла вара вёсен иккөшө те пётёмөшлө режимлә колонирөе вищө сүл та вищө уйәх ирттермөллө пулө. Анчах та А. Гомзяков тата унән хүтөлөвси сак йышәнупа килөшөмен, приговор ытла сирөп пулнине паләртнә. Савна май вёсем Чәваш Республикин Аслә судне кассаци сәхавө сьирнә. Анчах та Аслә суд коллегийө вёсен ыйтавнө тивөсөтөрен.

Р. АЛЕКСАНДРОВА.

Тирпейлөх пирки мантамар-и?

Вулакан Ыту хускатать

«Таван тавраләх» рубрикапа район хаҗатәнче пичетленекен, чун хумхантаракан төрленчөксөм сахал мар курма пулать. Нумаях пулмасть хаҗат странициче өҗпе вәрҗә ветеранән В. Мастеровән статийе паллаша тўр килчө. Автора паян сўт санталәка сыхласипе Муркаш таврашәнче сителәксөр өҗслени кәсәклантарать. Эпө те унна килөшетөп. Чәнах та малтанхи вәхәтра җак кирлө өҗ сине чылай урәхла пәхәттәмәр. Җакна никам та хирөҗлемө тетөп.

Пирән районта кәна хай вәхәтәнче мән чухлө пөве сөнөрен тума пултарнә. Халө вара вөсөнчөн чылайәшө самаях «хавшанә». Анчах вөсөм төлөшпө юсав өҗсөсөм пурнәҗласси пирки аса та илместөр төсөн те йәнәш пулмасть. Җавнашкәл хәклә объектөсөм сөнөрен тума ун чухне патшаләхән уқса пулнә, паян вара... Маларах капиталлә йөркепе тунә пөвөсөм паян мән чухлө сун уса курать: суллахи шәрәхра шыва көрсө киленөсөҗ, пушә вәхәтра вәлтапа ларакансөм те чылай. Ялсөм сывәхәнчө пөвөсөм пурри хайне өвөр микроклимат туса пани пирки те манар мар: аялти шывсөне тытса тәрәҗсө вөсөм. Усси куҗ көрт, анчах юлашки сүлсөнчө пөвөсөм төлөшпө тимлөх сахалланчө. Сыннисөм те улшанса кайрөҗ, мән пуррипө хайсөне кирлө пек уса курма сөҗ тәрәҗсөҗ. Кун пекисөм мән те пулин тумалла пулсан сийнөчөх айкинеллө пәрәнма тәрәҗсөҗ.

Икө сүл каялла Туҗи Олкаш ялөпе Апчар хушшинчи сьрмара малтан районти «Агропромхими» пөрлөшү вәйөпө тунә пөвөне төрлөрен спонсорсөм тупса

төпрөн тасатрәмәр, юсарәмәр. Шахтине те метр сүрә хәпартрәмәр, сьранөсөне тикөслөсө ял сьннисөне шыва көмелли ятарлә вьрәнсөм туса патәмәр. Көсөх вәрмантан юкса тухакан куҗ пек тәрә шыв пөвөне тултарса тавраләха илем күчө. Кәну вәхәчөсөнчө халәх шыва көрсө киленмө пусларө. Лайәхрах пултәр төсө пуллине те өрчөмөлөх ярса патәмәр. Мөн тунине упрамалла та малалла аталантармалла темеллө, анчах пирән төслөхрө апла пулса тухмарө...

Пөррөмөш сүркуннөх уй-хиртен анакан шыв пөвөн пөр көтөсөне сүрса кайрө. Малтан «Хлебобор» хуҗаләхән пулнә пөвө никам та интереслөтерменни куҗ умне тухрө. Ильинка ял тәрәхән пусләхөпө пөвө хуҗи пирки пөрре мар каласрәм пулин те пөвө хуҗи тупәнмарө. Сывхаракан сүрхи шыв-шура көтсө илмө те асәннә пөвө кәҗал хәтөр мар. Шыва көрсө канакансөн, пулә тытса вәхәта усаллә ирттерөкөнсөн културәсәрләхне пула анчахрах таса пулнә пөвө эрөх-сәра савәчөсөмө, полиэтилен келөнчөсөмө т. ыт. те «тулса» ларчө. Тавраләх вара ланчө, «тирпейлөхө» «илемлөх» сәмахсөм пирки мантамәр.

Районти йәлари каяша пустармалли сөнө полигон хута кайни те пөррөмөш кун мар өнтө. Ку ыра өҗ. Вәл өҗлөмө пусласанах ялсөнчө пурәнкансөм пухәннә тасамарләхлә сүп-җала михөсөне пустарса унта әсатасси вәй илнөччө. Анчах юлашки вәхәтра җак өҗ те курәнсах каймасть. Сөнни өҗлөмө пусланәран кивви пирки аса илмө те пәрәхрөҗ. Җав вәхәтрах Мән

Сөнтөр сывәхәнчө вьрнаснә «свалкәна» төрлө сүп-җап пырса тәкакансөм паян та пур-ха. Җак «свалкәна» рекултиваци тума вара сметәра пөр миллион төнкө ытла уқса пәхса хәварнәччө, анчах «уқса сүккипе сәлтаванса» асәннә «свалка» хупәнма пөлмөст. Мөн кәна сүк пулө унта!? Сүрхи шыв-шур пуслансан вара пур тасамарләх та сәванса Сөнтөр шывне юкса тухать те анлә Атәла сул тытать. Суллахи вәхәтра ку тавраләх – йөкөхүрөсөмө таракансөм хунамалли чи меллө вьрән. Төрлө чир-чөр вәй илмө пултарасси пирки те иккөленү сүк. Хүрө вөҗсөне туй киличөнөх хуҗаланө-ши җак йөркөсөрлөх?

Вәрмансөне пушартан сыхлас, унта йөркө тәвас өҗсө илөс пулсан та хуҗа сүкки куҗ көретөх. Мөн чухлө йывәс сөрсө йәваланса вьртать унта! Сөнөрен лартма мар, пуррине пәхса тәрса унна йөркөллө уса курайми пултәмәр. Уләх-сарансөмө йөркөллө уса курманран тата уйсөм «хуҗасәрәланнәран», унта сүм курак алхаснәран вөсөне сүркунне сунтарса көрсөсө сүла суйласа илнисөн «тәрәшуләхөпө» сулам вәрмана көрсө кайни те пөр төслөх сөҗ мар пулчө өнтө. Җапах тивөслө пөтөмлетүсөм тәваймастпәр-ха. Хәҗанччөн пирө-ши җак хуҗасәрләх?

Сүт санталәка сыхлани – Тәван сөҗ-шыва сыхлани, әна юратни – Тәван сөҗ-шыва юратни. Җакна пирән кашин асра тытмалла. Анчах кулленхи пурнәсра җак чәнләх иккөмөш вьрәнә юлса пырять. Нумайләха тәсәлө-ши җак «йөркө»?

П. ВОРОБЬЕВ.
Мән Сөнтөр сали.

Суд заләнчен

Сүл-йөр правилисөне пәхәнмасан

Муркаш район сүчө сүл синчи правилөсөне е транспорт хәтөрне эксплуатацилөссин йөркине пәснәшән тата вөсөне пула сьн сывләхне сәмәл е вәтам йывәрәш сиен күнөшөн РФ КоАПөн 12.24 статийө 2009 сүлта – 7 өҗ, 2010 сүлта – 12 өҗ, 2011 сүлта 13 өҗ пәхса тухрө. Кәҗал та ку өнпө ларутәру сивөч тәрать. Пуш уйәхән 20-мөшө төлне 3 өҗ пәхса тухрәмәр тата 2 өҗ пәхса тухас йөркөрөччө.

К. гражданин ака маршрут автобусөпө пинә чух РФ сүл-йөр правилөсөнө 9.10 пунктне пәсать. Төпөр майлә каласан җак йөркөпө водителөн автобус сүмөнчи хәрүсәрләх хушшинчө (интервал) тытса пымалла. Вәл җакна шута илмесөр хайәнчөн иртсө каякан П. гражданинән сәмәл автомашинө сөртөнсө илет. Җакнашкәл сәпәннине кура автобус транспорт хирөҗ килөкөн сүл сине тухса каять те Г. гражданин тытса пыракан сәмәл автомобильпө сәпәнәт, водител сывләхне вәтам йывәрәхлә сиен күрөт.

С. гражданинән РФ сүл-йөр правилөсөнө 10.1 пунктөнчө пәхнә пек транспорт хәтөрнө хәвәртләхне сүл синчи транспорт сүрөвөн интенсивләхне шута хурса йөркөлөмөлө пулнә. Кун пек чух вәл хәрүшләх сиксө тухинне асәрхәса тивөслө мерәсөне вәхәтра йышәнма пултарать. Анчах вәл сүл синчи лару-тәрәва тата санталәк условийөсөне, хәвәртләх режимне шута илмесөр хәрүшләх сиксө

тухсан транспорта чараймасть. Транспорт хәтөрө кювета сәврәнса үкет. Водител вәтам йывәрәхлә аманать.

Маршрут автобусөпө сүрөкөн А. водител РФ сүл-йөр правилөсөнө 14.1 пунктөнчө пәхнә йөркөне пәсать. Сүл хөрсөлөннө вьрәнти светофор сүк сөре ситсө пынә чух унән хәвәртләх пөчөклөтсө сүл урлә кәҗакансөне ирттерсө ямалла. Анчах җак йөркөне пәхәнманскөр сүл урлә кәҗакан сьн сине көрсө каять те Я. гражданин сывләхне вәтам сиен күрөт.

Кунта эпө водителсөн суд ларәвөнчө саккунпа пәхса тухса сирөплөтнө айәплавөсөне илсө кәтартрәм. Вөсөне кашинөх административлә йөркөпө ответ тыттартамәр, сүлтәләк сүрәран пусласә икө сулчөн транспорт хәтөрөпө сүрөссин ирөкөнчөн хәтартамәр.

Сүл-йөр синчө инкөк тунә хыҗсөн вьрәнтан таракан водителсөм те төл пуласөҗ-ха. РФ КоАПөн 12.27 статийө инкөк вьрәнчөнчөн тарти те административлә право йөркине пәсни пулать.

РФ сүл-йөр правилөсөнө 2.7 пунктчө водителсөне эрөх-сәра өҗсө, наркотикпа е ун йышне көрсөкөн йтти препаратсөмө уса курнә хыҗсән руль умне ларасран пәрәнма ыйтать. Җак йөркөне пәхәнмансөне РФ КоАПөн 3-мөш пайөнчи 12.27 статийө айәплөҗ.

А. АЛЕКСЕЕВА,
Муркаш район сүчөн судий.

Вәхәтра түлемерөн – тепөр штраф

Миравай судьясөм саккунпа килөшүллөн административлә право нормисөне пәснөпө (ЧР 22 № «Об административных правонарушениях» саккунө) сьхәннә өҗсөне тишкери пирки хаҗатра маларах та сьрнәччө. Сүлтәләк пусланнәранпа ака (мартан 19-мөшө төлнехи пөтөмлетүсөмө) Муркаш райончө пөррөмөш тата иккөмөш номерлө уҗа частокөсөн миравай судийсөм саккунән 19 статийө пәләртнә 31 өҗ пәхса тухнә та өнтө. Ку статья сөмьери, йәлари харкашусөмө, сөмьери ләпкәләхә пәсакан йөркөсөрлөхпө сьхәннә. Полицейкисөм сьрнә протоколсөм пурте сителөклө сәлтавланисөм, сәванпа та өҗсөне пәхса тухассинө ни-хәшне те пәрәхәсламан.

Саккун граждәнсөн прависөне хүтөлет. Йөркөлөхө пәснәшән саккунпа асәрхәттарма е 100–600 төнкө чухлө штраф пама ирөк пур. Ака январөн 28-мөшөнчө 17 сөхөт төлөнчө Отаркәк ялөнчө пурәнкан В. гражданин килте мәшәрөпө хирөҗсө каять: хытә кәшкәрәшәт, мәшәрөпө кирөсөр сәмахсөм калать, хайне аләра тытмасть. Сөмьери ләпкәләхә пәсать. Килөнчө вара – пөчөк ачасөм.

Суд ларәвөнчө В. хай сәпла хәтланнине йышәнәт. Мәшәрөпө иккөшөн хушшинчө килөшү сүккине калать. Хирөҗ сәлтавөҗ сәванта пулнине әнлантарать. Административлә право нормисөне пәсни синчөн сьрнә протокола тишкөрнө, В. гражданин әнлантарса панине итленө хыҗсән миравай судья вәл айәплә пуллине сирөплөтөт. Җапла вара арсыннән 500 төнкө штраф түлемеллө пулса тухать.

Төпөр төслөх. Январөн 14-мөшөнчө, каҗхи 9 сөхөт төлөнчө, Хорнуй ялөнчи Г. гражданин хуна-мәшпө хирөҗсө каять. Ниҗта кайса көрейми кәшкәрәт, темөн те

пөр калать. Хуна-мәшө сәкәнпа килөшөмө, полициө шәнкәрәвләт.

Суд ларәвөнчө ака мән пәләрәт: Г. гражданинән мәшәрөпө те, хуна-мәшө те әна тәтәшах эрөх өҗсө чарәнма йитаҗсөҗ мән. Хуна-мәшө те ун сине кәшкәрнине калать арсын. Җапла вара көрүшө те хай мән шулганине пөлтөрнө, сәпла вара хирөҗ сү тухнә.

Миравай судья Г. айәплине сирөплөтсө әна 400 төнкө штраф пама йышәнү кәларать.

Ака тата мән каласа хәвармалла. Судпа сирөплөтнө штрафа пәләртнә вәхәтра түлемеллө. Штраф түленине сирөплөтөкөн квантициө миравай судья патне ситөрмеллө.

РФ Административлә право нормисөнө пәснөн кодексөпө килөшүллөн административлә штрафа әна түлемелли постановленө кәларнәранпа 30 кун иртичөн түлемеллө. Штраф түлемелли сьнсөнчөн вара сурри кәна әна вәхәтра түлет. Җакна практика сирөплөтөт.

Штраф түленине сирөплөтөкөн квантициө судья патне ситмен пулсан, вәтәр кун иртсө миравай судья штраф шырса илмө постановлени кәларса суд приставөсөм патне ярать. Еҗ тавакан суд приставө вара штрафа вәхәтра түлеменшөн тата административлә явалләх пуррине те «аса илтерөт».

Штрафа вәхәтра түлеменшөн парәмсән тата төпөр штраф чухлө түлемеллө пулса тухать, анчах та пөр пин төнкөрен сахал мар е вун пилчө таләкләх – административлә арөст.

Маларах асәннә Г. гражданин та штраф вәхәтра түлемен. Җапла вара черетлө суд ларәвөнчө ун төлөшпө тепөр йышәнү тума тивөт: «сөнө» штраф – 1000 төнкө.

Т. САЛДЫРКИНА,
районти 1 № суд участка
миравай судий.

Сүр аки умөн пөрлө савәнчөҗ

Спорт заләнчи әмәрту хирө те куҗө

«Герой» ял хуҗаләх производсө кооперативө, ытти сөр өҗсөнөсөм пекөх, паян черетлө сүр аки умөнчө тәрать. Кун йөркинчи ыйтусөне татса парасси сәмәл пулмәсса курса-пөлсө тәрәҗсөҗ Шурчәсөмө Шурчәсөмө, Күстөрөксөмө Сөнъял Шурчәсөмө. Җав вәхәтрах паянхи кун пирки те, хуҗаләх аталанәвөнчө тарән йөр хәварнә өҗсөнсөне тав туса уй-хирө тухса кайичөн пөрлө пухәнса спорт әмәртәвө ирттерөссинө те манасөҗ вөсөм.

Сүр аки тенөрен. «Герой» ял хуҗаләх производсө кооперативө сүрхи ака-сухана хәтөрөнөссинө төп вьрәнә хурса өҗлет. Паянхи кун хуҗаләхә сүрсөне юсаса хәтөрлөнө. Юсавҗәсөн бригади ака агрегачөсөмө патне ситнө. Шурчәсөмө вәрләх туса илөкөн хуҗаләх пулнәран иртнө кунсөнчө вөсөмө паха вәрләх туянма «Ориноно», Чкалов яч. хис., «Восток» хуҗаләхсөмө килөшүсөмө тунә та өнтө. Уй-хир бригадисөн өҗсөнөсөмө паян-ыран сөр улми суйлама пуслас өмөтлө. Уй-хир өҗсөмө пусланса кайичөн вара хуҗаләх аталанәвөшөн тарән йөр хәварнисөне спорт уявөпө чылас-

хәйсөн шухәшне «Герой» хуҗаләх ырласа пуләшма пулли сьнчөн каласа пачө. Ваттисөм калашлө, пөрлөхи өҗ вәй илчөх.

– Җак әмәрту пирөн хуҗаләхшән сүр аки пусламәшө пекөх килсө тухать. Сәванпа та әна төплө ирттерөмө эфир өтвөтләхә туйса хәтөрлөнтөмөр. Алексей Николаевич пирөн асра ырапа кәна упранать. Чылайәшө вәл ертсө пынипө ял хуҗаләхөнчө пөррөмөш утәмсөм тунә, сөр өҗсөнөн пархатарлә өҗсө алла илнө, – терө хуҗаләх ертүсөн өҗсөсөне вәхәтләх туса пыракан Г. Иванова хайөн сәмахәнчө.

Депутатсөн районти Пухәвөн прөдсөдателөн сүмө В. Вязов та, вьлөх чирөсөмө көрсөкөн районти станци ертүси Н. Яковлев та «Герой» хуҗаләха 10 сүл ытла ертсө пынә, өҗри тәрәшуләхне кура ЧР ял хуҗаләх министрөн сүмө пулса өҗлөмө те тивөснө өнтөшөмөр пирки районән чән-чән патриочө төсөх сәмах каларөҗ.

– Хуҗаләхрә та, районти та атөне манманни пирө татах хавхалантарать. Эфир вәл туса ситерөймөн өҗсөне вөснө ситерөссинө явалләхә туятпәр, – терө әмәрту йөркөлүсөсөнө тав тунә май А. Ивановән йвалө Юрий.

Пөтөмлетүрө пөррөмөш вьрән-та Күстөрөксөмө, иккөмөшсөм – Сөнъял Шурчәсөмө, вьсөмөшсөм – «Ориноносөм» пулли паләрчө. Җакәнпа яра куна әмәрту ирттерөссинө пурте кәмәллә юлчөҗ.

– Чәваш Республикни тав тивөслө өҗсөнчө, хуҗаләха 10 сүл ытла әнәслә ертсө пынә Алексей Николаевич Иванова чыласа спорт әмәртәвөсөмө ирттерөсси Шурчәра ыра йәлана көрсөсө шанәтәп. Вәл өҗ эсир умри йывәрләхсөне сөнөссинө те пөр йышра пуласса кәтартса парать, – терө сөнтерөҗсөсөнө кубок, дипломсөм тата медальсөмө парса чысланә май район административчөн пусләхө Р. Тимофеев.

А. БЕЛОВ.
Сән үкерчөкөре: «Ориноно» ко-мандәри Е. Калинин (сулахайри) тата «Путь Ильича» агрофирмән спортсөмөнө А. Блинов алә вәйө вьсөҗсөҗ.

Объявление

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:030101:146, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Ильинское сельское поселение, для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 8541 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

